

lesarabrev

Fólkaflytingin og almenni peningastovnurin Føroya Banki

Eg gjordist rættuliga skelkað, nú ein dagin eg fór inn á gólvíð hjá einum vinmanni og hann segði mær, at tey høvdu fingið boð frá almenna peningastovninum Føroya Banki um at fara út úr húsum teirra ein dagstevndan dag og at hann tók skil flutti niður til Danmarkar við familjuni.

Tað fyrsta, eg hugsaði var, hvussu spelt tað var fyrri felag, ið, vit báðir eru limir í, at tey fóru, tí tey hava øll verið virkin í felagslívinum í bygdini; men soleiðis verður bygdin fátækari fyrri hvønn bygdarmann, sum fer, og landið verður fátækari fyrri hvønn landsmann, ið noyðist at flyta av landinum.

Vinmaðurin greiddi mær síðan frá, hvussu tey í 80'unum í lættisinni høvdu látið seg tala av bankans figgarligu ráðgeving og rundu hond, tá ið tey bygd - eini vanlig sniðhús -, og hvussu almenni peningastovnurin Føroya Banki síðan hevði tikið kvøkratak um tey, til tey nú vóru koyrd út útan at eiga sýru í vegg.

Líka síðan tað byrjaði at samsa at hjá teimum figgarliga, høvdu tey roynt at fáa eina afturgjaldsskipan í lag, sum kundi givið teimum møguleika til at arbeiða seg burtur úr tí figgarliga óforinum, tey høvdu komið seg í, men almenni peningastovnurin Føroya Banki hevði ikki so frægt sum unt teimum svar, og tað hóast bæði vinmaðurin og konan í mong ár hava havt fast starv við góðari inntøku.

At almenni peningastovnurin Føroya Banki hóast eitt so lutfalsliga høgt inntøkastøði ikki hevði nakran vilja til at finna loysnir, styrkir bara mistankan um, at hann eins og hin almenni peningastovnurin, figgarargrunnurin, als ikki arbeiðir fyrri vanligum føroyskum á hugamáli. Heldur bendir tað, sum hesir báðir figgarargrunnar vísa í verki, at teir báðir arbeiða fyrri kreftum, sum eru í ferð við at avtøfja landið.

Síðan '88 er almenna uttanlandsskuldin vaksin góðar 4,8 milliardir, meðan uttanlandsskuldin hjá privatum er mink-

að góðar 6 milliardir, soleiðis at føroyskir einstaklingar nú eiga góða milliard innistandandi í uttanlandsskuldina peningastovnum. Við øðrum orðum er uttanlandsskuldin hjá privatum meira og minni beinleiðis yvirtikin av tí almenna hetta tíðarskeiðið, so onkur hevur fingið gagn av bankajarginginum. Hinvegin letur tað til, at vanligi borgarin verður offraður, fyrri at tey, sum hava flestu pengarnar í klemmu, skulu sleppa frá.

Eg beri onga bangheit fyrri, at tað ikki skal gangast vinninum og konuni væl á flatlondum; tey eru bæði dugnalig og arbeiðssom fólk við góðari útbúgving, og munnu tí skjótt fara at fáa arbeiði, har tey koma, eins og tað er eydnast flestu føroyingum, sum fluttir eru niður, at finna sær arbeiði, hóast arbeiðsloysi er í Danmark. Í so máta eru tey ikki so nógv óðrvisi fyrri enn aðrir føroyingar, ið hava verið noyðdir at flyta av landinum. Dugnalig fólk, ofta ungar barnafamiljur, sum hava ógitt í 80'unum og síðan hava verið fyrri tí vanlagu at koma í klómur á almenna peningastovninum Føroya Banki.

Ella sagt við øðrum orðum: Tey, sum eftir øllum atlitum eru best fóru til at leggja rygg til tey ódnartøk, ið skuldu fingið landið upp aftur á fótur, noyðir almenni peningastovnurin Føroya Banki av landinum, við undirstøðum, sakførarum og lögrelgvaldinum sum skuttisveinum, ið blint parera orðrar frá einum óatkomandi stadi.

Og hetta hendir, uttan at nakar rættir hond frá síðu. Tey, sum standa til at missa húsin, eru so mikið niðrurðirðir almenni figgarligu og sálárliga, at tey orka ikki at gera nakað. Og sambært landsstýrismanninum í íbúðarmálum kunnu politikarar als ikki nerta almenna peningastovnin Føroya Banki! - Hvussu tað so hongur saman? - Í útvarpsendingini: Sethúsaloysnir, send 17.05.95, sigur J. Eidesgaard m.a.: »Tað er í stríð við grundlögin, um Landsstýrið og Løgtingið

fara inn sum triði partur og niðurskriva skuld hjá húsjum til peningastovnar, tí talan er um at niðurskriva eitt krav uttan endurgjald». Hetta er kanska galdandi fyrri privatar peningastovnar sum heild, men í fornum: Almenni peningastovnurin Føroya Banki, kann hetta ikki vera galdandi, tí hann er Landsstýrisins og Løgtingins ogn, og tí eru tey ikki triði persónur, men fyrsti persónur, um nakar er tað. Tí eru hesi orðini hjá landsstýrismanninum ikki bara at vaska hendur, men eisini at geva silt vælsignisli til ríkna figgarpolitikkinn hjá almenna peningastovninum Føroya Banki. At undirskotið hjá kundinum er besta skotið, væl at merkja - um tað er nóg stórt - Er tað veruliga soleiðis, at Landsstýrið og Løgtingið hava sagt frá sær ella eru frátikin álað á landsins størsta og dýrasta almenna stovni? Og, um so er, hvør er so komin í teirra stað?

Og vit onnur kunnu ganga í okkara egnu verð, sum um hesir sorgarleikir og hesar beistaingerðir ikki viðkoma ella nerva okkum og okkara livumstøður.

Men gera tey nú ikki tað? Vinmaðurin og konan gjalda um 165.000,- kr. í skatti árliga, og saman við tolli og meirvörðugjaldi man landskassin missa væl yvir 200.000,- kr. árliga, nú tey fara av landinum. Skal landskassin hava hesar pengarnar inn aftur yvir skattin, má hvør skattgjaldari lata um 6,50 kr. meira í skatti; hinvegin veksur almenna uttanlandsskuldin pr. íbúgva við um 20,- kr., nú vit verða hetta húskið færr.

Soleiðis økist bæði skattastryðið og lánbyrðan hjá teimum, ið eftir eru, fyrri hvønn føroying, sum verður noyðdur at flyta av landinum. Kanska er inntøkan hjá vinnamanninum og konuni nakað hægri enn meðal, og ivaleyst eru nógv onnur viðurskifti, sum ávirka hesi tøl; t.d. kundi verið spurt, um tað ikki er betur at fólk fara aðrastaðni at arbeiða, nú so lítið arbeiði er í landinum; tí tað minkar arbeiðsloysið og tað verður

minni hjá tí almenna at gjalda. Men man tað ikki vera meira viðkomandi at spyrja, hvussu framtíðin hjá okkum fer at sigga út, tá ið barnafamiljur og fólk í besta aldri rýma? Ella ein spurningur við eitt sindur meiri av perspektivi? Hvussu verður við nýskipan innan høvudsinnuna og nýggjum vinnugreinum, tá ið tann aldursbólkurin, sum undir vanligum umstøðum hevur størsta áráðið og bestu evni til ikki at vera so vanabundin í síni hugsan, verður rikin av landinum?

Hvussu er og ikki, so eru útlitini ræðandi bæði figgarliga og mentanarliga, um vit bara lata standa til, serstakliga tá ið hugsað verður um, at í fjór fluttu 1928 fólk av landinum.

Og kortini skamast almenni peningastovnurin Føroya Banki ikki við at leggja ein ársroknskap fram, sum visir knappar 64 mill. kr. í vinningi. Hatta er blóðpeningur, og grundarlagið fyrri honum man vera nakað tað sama sum grundarlagið fyrri metstóra yvirskotinum, bankarnir kundu vísa á 180'unum, við tað at almenni peningastovnurin Føroya Banki ger seg inn á skipanina og svævar sær bestu ærarnar fyrri at fáa kjót, heldur enn at geva teimum tó og umstøður at trívast, soleiðis at lombini kunnu koma undan.

Men tað ringasta er, at eg og tú sum medeigarar í almenna peningastovninum Føroya Banki hava meðabýrgd av tí, sum hendir. Og tað. Eitt er, at eg sjálvur við skeivum fløgum og ov stórra nýtslu kann stoyta meg út í figgarligt ófori; annað er, at almennu myndugleikarnir leiða meg út í figgarligt ófori við at læna orandi upp-hæddir upp á nakkan á mær og spýta sær í sokallaða føroyska bankakervið, sum síðan oman á alt nýttir peningin til at undirgrava føroyska samfelagið við. Hetta kann ikki vera lögligt, og tí áttu landsstýrið og ríkisstjórnin at verði stevnd fyrri hetta.

Niels Midjord

Áheitan okkara

Nú fer at líða móti tí, at Fólkaflytingið fyrri tjóðfund fer at fáa kravið um tjóðfund fram til rætta viðkomandi. Móttakararnir eru tveir. Annar er tann danska drotningin, hin er ST-áðalskrivarin.

Men hvør er atvoldin til, at vit venda okkum til hesi bæði fólk?

Hon er tann, at vit liva undir skipaðum viðurskiftum, men at yvirgangur er framdur í móti okkum av tí donsku stjórnini.

Her verður ikki bert hugsað um tað, sum er farið fram síðan 1. oktober 1992. Tað er sjálvi eitt brotsverk í altjóða høpi at taka tilverugrundarlagið frá eini tjóð og týða hana við at reka hana úr fóturlandinum. Men orsøkin til at hetta kann lata seg gera hjá tí donsku stjórnini er jú, at hon hevur framt yvirgang móti okkum frammanundan. Tað er sjálvi eitt yvirgangur móti okkum seyðið at svæva hana, men hesin yvirgangur kann bert eydnast um hann frammanundan er rikin frætt, tikið, bundin og lagdur upp á svævingarborðið.

Um vit taka samanum, so var tað einki brotsverk av donsku stjórnini at gera samveldissáttmála við okkum í miðöldini. Hesin Bergen-sáttmáli frá 1450 gav báðum partum somu rættindi og skyldur, og ásetti, at vit skuldu stýra okkara egnu innanhýsis viðurskiftum. Tað var heldur ikki nakað skeivt í, at danski kongurin í 1661 spurdi okkum, um vit vildu geva honum arvarætt til ríkið og einaveldi. Hetta tóku vit sjálvi undir við, og var hetta stýri helst eins frægt og nakað annað hevði verið.

Tað kann heldur ikki sigast at tað var nakað ólögligt í, at kongur okkara í 1814 ikki læt alt okkara ríki fara saman við Svøríki. Vit høvdu gjørt honum rætt til at ráða yvir kríggi og friði, og í hesum lá at hann kundi gera friðarsáttmálar um at gevast við einum kríggi. Viðhvørt er prísurin fyrri fríð at lata frá sær ein stóri ella minni part av landumráði ríkisins, og herfor nógv. Hetta var at harmast um, men ólögligt var tað ikki.

Tað var heldur einki ólögligt í tí, at kongurin í 1848 gav danska fólkinum valdið aftur, sum tað hevði givið honum, tá ið ein sendinevnd úr Keypmannahavn kom við eini áheitan um hetta. Tað var heldur ikki ólögligt at kongur framvegis í ríki okkara hevði einaveldi so sum vit høvdu givið honum, tí vit setti jú onga áheitan fram um at fáa valdið aftur.

Men tað var ólögligt at danska stjórnin, sum hevði fingið álagt at umsita kongsins

vald yvir okkum, setti donsku stýrisskipanarlógina í gildi her. Eina slíka avgerð kunnu bert vit taka. Tað er hetta, sum er ásett í sáttmálanum okkara millum, og tí er her farið fram eitt brotsverk.

Tað er við heimild í hesum brotsverki, at allur tann yvirgangur, sum síðani er framdur móti okkum, er komin í lag.

Nú ið ovboðið er, fara vit at gera tað sama, sum tey, sum báðu í danska ríkinum gjørdur í 1848: Vit venda okkum til drott okkara við eini áheitan um at fáa tað valdið aftur, sum vit í 1661 góvu frá okkum. Hetta er nakað, sum vit hava allan rætt til bæði eftir vanligum demokratiskum reglum, og ikki minst eftir tí sáttmála, sum danir gjørdur við okkum í 1450.

Vit hava eisini rætt til at venda okkum til drott okkara, tí ein høvudsregla í lögfrøðini er, at mál av sama slag skulu fáa somu viðgerð. Tá nokur fá av danska fólkinum, sum av tilvild vóru stadd í Keypmannahavn, kunnu venda sær til drottin og vegna alla tjóða krevja at hann gav teimum valdið aftur, so ber ikki til at sýta okkum sama rætt.

Tí vit, sum hetta krevja, eru ikki nokur fá.

Tá vit fóru undir at reisa hetta krav hildu vit, at vit við at spyrja allar veljarar kundu koma upp á eini 2% av fólkatálinum, og hetta hevði verið so ivaleyst, og so nógv størri partur av fólkinum enn teir danir, sum fingur krav silt eftirlíkað. Men undirtekan hevur verið so ómettaliga nógv betri enn vit høvdu droymt um, og nú ið talið av undirskrivarum er komið upp á 2668, hava vit framvegis ikki spurt øll um tey vilja vera við.

Tað harmar okkum at øll ikki eru spurð, men vit hava tíverri ikki havt orku til at vent okkum til hvønn einstakan. Vit hava tí litið á, at tey, sum áhugað eru, sjálvi hava vent sær til okkara. Hetta hevur verið alt ov lítið, men tibeitur hava verið nakrar eldsálir, sum hava gjørt eitt stórt arbeiði við at spurt onnur, og siga hesi seg hava fingið góða móttøku.

Eina fundum friggjakvöldið verður so tikið saman um. Tá fer áheitan okkara um tjóðfund út í stóru verð, og eftir henda dag hevur danska stjórnin ongana moralskan rætt til at stýra okkum, men hevur bert skyldu til at eftirlíka áheitan okkara eins skjótt og danir fingur silt kravt um tjóðfund gingið á móti. Hetta vil siga, at um okkara tjóðfundur ikki verður settur í januar 1996, so verður missmunur gjørdur móti okkum.

Zakarias Wang

Íslandsvinir!

Nú nálgast 17. juni, sem er laugardagur. Meiningin er að hava borðhald og síðan dans í Róðramaustinu á Argjum. Það koma tveir kórar frá Íslandi, og Hafnarkórið verður með. Það er best að láta vita sem fyrst, svo fólk fái aðgöngumiða áður enn allt verður uppselt.

Vinsamlegast hringið í Njál í síma 19194.

Til tann, ið vil móðurmálinum væl í Sosialinum 2.6.95

Tygum skriva, at á føroyskum eitur tað ikki tunt garn, men klænt garn.

Eg skal ikki gera meg klókan uppá móðurmálið, tí tað er so fjølbroytt, men haðani eg komi

hevur tað altíð verið sagt fínt ella grovt tógv og situr tú við vevin eitur tógvið veltur og

garn.

Ein, ið eisini vil móðurmálinum væl